

KORČULANSKI MAJSTORI
XVI STOLJEĆA U APULIJI

Već u srednjem vijeku postojale su trgovačke a uz njih i kulturne veze između otoka i grada Korčule i suprotne joj južnoitalske apuljske obale i njenih luka. Korčulani su iz Apulije uvozili žito; dovozili su ga apuljski trgovci svojim brodovima ali su ga i Korčulani uvozili u XIV stoljeću i na posuđenim dubrovačkim brodovima,¹ a krajem XVI stoljeća i preko Hvara ili izravno iz Barlette, Tremita i ostalih južnoitalskih mjesta.²

¹ *Uinko Foretić*, Otok Korčula u srednjem vijeku od 1420, Zagreb 1940, str. 292.

² Korčulanski spisi, sv. 887, sveščić kamerlenga Nikole Ismaellija, 1586—1587, pod nadnevkom 26. II 1587. Historijski arhiv u Zadru.

Adi 24 avril 1538

Contadi a Cristich pescador et cumpagni per bastasia de stara 350 de furmento de pugla discargato da marciliana a ser Nicolo Voletich et soposta lire tre et soldi diudici val L 3 s 12.

Ibid., svezak 892, sveščić 6 kamerlenga Ivana Krstitelja Rosanea.

Adi 30 lulio 1554

chontadi ali prediti bastasi per aver discargato di uno gripo di pulia formento stara tresento et vinti di raso de messer Vincenzo di polo in magazen di la comunita in man di ser Andrea Paulovich lire tre soldi quatro val L 3 s 4.

Ibid., sveščić 8 kamerlenga Nikole Simonetija.

Adi 13 agosto 1565

Adi ditto contadi a Zorzi di Lesina et cumpagni scaricato stara 180 dalla barcha di Ser Octavian di barletta in magazen della comunita in man di detto signor Octavian hebero n° L 1, s. 1.

Ibid., sveščić 12 kamerlenga Andrije Obradija.

Adi 15 septembre 1579

Adi 15 ditto, lire dua dieci soldi per tanti contadi a Luca Jerner et compagni per portadura di stara cento di furmento da Tremidi consegnato a messer Gabriel Gabrieli, dicho Lire 2, soldi 10.

Ibid., sveščić 16 kamerlenga Aleksandra Gabrijelija.

Adi 28 febraio 1590

Adi detto a Jachomo Ascanio per haver condotto la marziliana da Tremidi col formento dal scoglio della Madona sotto la citta Lire una — 1.

Ibid., svezak 892, sveščić 22 A kamerlenga Ivana Krstitelja Rosanea.

Korčulanski su brodovlasnici prevozili trgovačku robu između Dubrovnika i Barija, pa se može pretpostaviti da je Korčula ponekad u XV stoljeću služila kao posredna stanica pri trgovačkom prijevozu iz Apulije u Dubrovnik. Godine 1538. udružili su se u Korčuli Grgur Martulović iz Kune na susjednom Pelješcu i Luka Spin iz Perasta da će skupa otići u Apuliju dovesti žito, ali ga je 1585. neki Apuljac i sam prodavao u Korčuli. Neki Apuljci bili su nastanjeni u Korčuli³ a Korčulani u Apuliji. Korčulanski trgovci izvozili su u južnu Italiju manje željezne predmete koje dobavljahu iz Senja i Rijeke, dok im mletačka vlast taj izvoz sredinom XV stoljeća nije zabranila, ali im je početkom XVI stoljeća dopustila izvoz sklavine bez kože, kordovana i raše, ondašnjih njihovih vlastitih proizvoda u Apuliju. Poput ostalih Dalmatinaca i Korčulani su hodočastili u Bari k zaštitniku pomoraca sv. Nikoli i sv. Arhandelu na Monte Garganu.⁴

Apuljci su od XVI stoljeća pa sve do naših dana prodavali na gradskoj obali u Korčuli lonce za jelo i ostalu lončariju.^{4a}

Iz Apulije je stigao u Korčulu i graditelj Jakov Correr⁵ kojemu se ranije pripisivala veća uloga u izgradnji korčulanske stolne crkve dok se u njenim vratima nije prepoznao rad milanskog majstora Bonina Milanca, koji je izrađivao ljeti 1412. godine nacрте za tu crkvu.⁶ Iako

Adi 9 marzo 1599

Adi detto a Mateo tof et compagni per portar di stara cinquanta di formento de puglia in fontego da alcuni lesignani Lire 1, soldi 5.

Ibid., svezak 884, sveščić 39 kamerlenga Ivana Draginea.

Adi 7 septembre 1623

Sudac Rafael Gabriellis javlja iz Blata: . . . esser gionta una tartana con formenti di Puglia.

Ibid., svezak 892, sveščić 37 kamerlenga Ivana Draginea.

³ C. Fisković, Korčulanska katedrala, Zagreb 1939, str. 33. U Korčuli je radio i jedan postolar rodом iz Pulje: 4. IV 1592. . . magistro Gianni calzolaro tien la botegha qui alla piazzetta . . . 16. V 1594 . . . Maestro Zuane manisti pugliese calighero . . .

Spisi kneza A. Leona (1592—1594), Korčulanski spisi, sv. 223, str. 331, 379. Historijski arhiv u Zadru. 1538 . . . Gregorius Martulovich de Cuna et ser Luca Spin da Perasto fecero die sopradeto una compagnia a comprar grani in Puglia . . .

Instrumentorum liber primus 1537—1538, str. 29. Općinski arhiv u Korčuli.

Adi 6 zugno 1585

Die dar per stara quattro de formento, tolto da maestro Z. P.ro Azzali di quel de Puglia ed egli vende à Lire 12 soldi 16 il staro minuto lire cinquanta una soldi quatro val-L 51 s 4.

Bilježnica gradskog blagajnika V. Ismaellija, Korčulanski spisi, sv. 887, Historijski arhiv u Zadru.

⁴ U. Foretić, o. c., str. 295, 296, 300, 302; C. Fisković, o. c., str. 32, 33.

^{4a} 20. mazo 1588. Contadi a un zerto pugliese alla marina per pignate grande e pizulle L 1, s 10.

Korčulanski spisi, svezak 892, sveščić 21 kamerlenga Luke Banisija. Historijski arhiv u Zadru.

⁵ C. Fisković, o. c. (3), str. 20—23.

⁶ Ibidem, str. 17; D. Kečkemet, Bonino da Milano, Enciklopedija likovnih umjetnosti 1, Zagreb 1959, str. 433; M. Prelog, Dalmatinski opus Bonina da Milano, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 13, Split 1961, str. 193; C. Fisković, Neobjavljeni radovi Bonina Milanca u Splitu, Zbornik za likovne umjetnosti 3, Novi Sad 1967, str. 173; I. Fisković, Boninov reljef u Korčuli, Peristol 12—13, Zagreb 1970, str. 89.

kip sv. Marka, lavovi, ljudski likovi, ažurirana luneta i reljefne konzole tih vrata odaju Bonninovo kiparsko dlijeto, ipak njihova kompozicija s uzdignutim lavovima podsjeća na vrata južnoitalskih crkava. Glavna su vrata korčulanske stolne crkve, dakle, uspjeti spoj južnoitalske apuljske romanike i sjevernoitalske lombardijske gotike. Mogao bi to biti plod suradnje Bonina Milanca i Apuljca Correr, ali oni nisu, koliko do sada znamo, radili u isto vrijeme na korčulanskoj stolnoj crkvi; Bonino u drugom a Correr u petom desetljeću XV stoljeća. Osim toga Correr nije bio kipar.

Svakako kompozicija vrata a i poprsje mladića u vrhu pročelnog zabata stolne crkve u Korčuli odraz je apuljske romanike i potvrđuje umjetničke veze između tog našeg grada i Apulije. Njih pokazuje i rukopisni sakramentar, skromni rad Salvatora Brunettusa iz Barlette iz polovice XV stoljeća, koji se nalazi u Korčuli.⁷

Još jače ih otkriva graditelj Ivan Korčulanin koji je s protomajstom Franom Šibenčaninom i družinom gradio na crkvi sv. Nikole u apuljskom gradu Mola di Bari sredinom XVI stoljeća, ponavljajući u tom vremenu pune renesanse romaničku shemu koja je onda bila ponavljana i u graditeljstvu njihova rodnog kraja, Dalmacije.

Bio je to jedan od jačih građevinskih pothvata koji su dalmatinski majstori načinili sredinom XVI stoljeća. Njihovo je djelo u Mola di Bari, bez obzira na osrednju vrsnoću građevnog ukrasa, jedan od najzanimljivijih primjera veza južnoitalske i dalmatinske umjetnosti, a posebno je značajno za Apuliju gdje nema velikih renesansnih zdanja.

Korčulanski klesari su u XVI stoljeću, kako ovdje pokazujem, izvozili svoje radove do Krfa,⁸ pa je prirodno da su doprli tada i do apuljske obale, do Barlette i Tremita, starim davno utrtime trgovačkim putovima.

⁷ C. Fisković, Dubrovački sitnoslikari, u C. Fisković — K. Prijatelj, Prilozi povijesti umjetnosti u Dubrovniku, Split 1950, str. 11; A. Badurina, Iluminirani rukopisi u gradu Korčuli, Zagreb 1974, str. 19.

⁸ 1553 die 25 Aprilis. In Curzola.

Il Excellentissimo Signor Zuanne Iustignano dignissimo proveditor di Corphu ha esborsado li denari infrascitti alli infranominati scarpellini quali sono: Magister Nicola Carlich busio, maistro Piero d'Ancona, Francesco Batochan, Zuanne Gluchanovich, Michel da Cursola, Francisco Trenta, Greguor da Cursola, Zuanne Paulovich.

Svaki je dobio po 7 cekina.

Spisi Kneza Pandolfa Valeressa, 1551—1553, Korčulanski spisi, sv. 134. Historijski arhiv u Zadru.

28. V 1597. Fatto in cancelaria di Cursola . . . Ivi personaliter constitute le parti . . . . il maestro Nicoló Xixa da una et messer Dimó Colitá da Corfú itravenendo come procurator de messer Andrea Troilo da Corfú dall'altra sono venuti all'infra scritto accordo et convention cioè sono alquanti anni che lui maestro Nicoló Xixa andando debitor in compagnia da maistro Francesco Rogunovich de ducatti vinti de lire sie per ducatto al predetto messer Andrea Troilo per li qual ducatti vinti s'haveano obligato far tanti lavori di scarpello si come dissero apparer per un scritto tra di loro fatto per mano del spetabil messer Vincenzo Rosanco nodaro publico qual non havendo fin ora esegvito in far li lavori giusta l'suo obligo, sé ben e'scorso il termene contenuto nel detto scritto, et cio il sopradetto Dimo Colitá . . . . da termene a detto Xixa di puoter far et compir li sudetti lavori per tutto l'mese di settembrijo 1597 senza alcuna dilation . . . . qual lavori finiti maestro Nicolo inviarli et cargarli per Corfú da esso consegnati all'heredi del sudetto quondam Andrea Troilo . . . .

Spisi kneza Alvisca Barozzija 1595—1598, Korčulanski spisi, sv. 235, str. 23. Historijski arhiv u Zadru.

Iznosim o tome dva nova arhivska podatka.

U Korčuli je 23. veljače 1515. nastupio pred gradskim knezom Jerolimom Justinianijem i općinskim sucem Ivanom Jurjem Nikoničićem u priobalnoj loži, gdje su se obično rješavali sporovi i izricale presude, Andrija Sole kao zastupnik majstora Ludovika Maravića, tražeći da knez naredi Andriji Zankiju da odveze Maravićev kamen u apuljski grad Barlettu, i to prema ugovoru koji su o tom prijevozu sklopili Zanki i taj graditelj. Ne izvrši li Zanki to svojim gripom, Maravić je tražio odobrenje vlasti da može unajmiti za taj prijevoz drugi brod, i to na Zankijev trošak.⁹

Očito je da je Ludovik Maravić upućivao kamen za neku gradnju u Barletti. Vjerojatno su to bili kameni dijelovi izrađeni u slogu cvjetne gotike i renesanse u kojemu je Ludovik klesao svoje radove.

On je naime poznat kao graditelj triju arkadnih niša reljefno bogato ukrašenih i povezanih u jedinstvenu renesansnu cjelinu, a okićenih plamenim lišćem cvjetne gotike za tri oltara u dominikanskoj crkvi u Dubrovniku. Podigao ih je prema ugovoru s priorom dominikanskog samostana sklopljenom u lipnju 1538. godine.¹⁰ Iako se ugledao pri tome na slične kapele plemićkih obitelji Lukarića i Gundulića, ipak je spajanjem svojih triju kapela u cjelinu i poduprijevši ih iskićenim reljefnim stupovima stvorio novu kompoziciju koja, usprkos promjenama koje su kasnije na njoj izvršene, djeluje skladno. Ta povezanost arkada i njihovi međusobni omjeri i odnosi uspjeliji su nego reljefni lisnati, cvjetni i groteskni ukrasi, koji kod većine korčulanskih majstora od XV do XVIII stoljeća, izuzevši neke Andrijićeve reljefe,¹¹ nisu dostigli likovnu izrazitost, istančanost i prirodnu uvjerljivost.

Maravić je pripadao poznatom korčulanskom klesarskom rodu, pa je vjerojatno odgojen u Korčuli gdje je i djelovao, a sudeći po spomenutom dokumentu koji ovdje objavljujem, već je u drugom desetljeću bio poznat i izvan svog zavičaja, u Italiji. On je prvi korčulanski majstor koji je, koliko bar za sada znamo, prodro svojim radom u južnu Italiju. Nažalost, pojednosti narudžbe iz Barlette nisu nam poznate, ali njen

⁹ Die 23 februarij 1515

Nos Hieronimus Justinianus pro illustrissimo et excellentissimo ducali dominio Veneciarum, comite curculae sedens sub logia marine cum domino Joane Georgio Niconiceo iudice, Audito ser Andrea sole advocato et procuratore magistri Ludovici marauich petente elegi debere ser Andream Zancum ad conducendum suos lapides barletam de appulia secundum pacta et conventionem inter eos factam aliter ut possit nolizare aliud navigium expensis dicti ser Andree uti patroni sui grippi . . . .

Spisi gradskog kneza A. Barozzija, Korčulanski spisi, sv. 231, sveščić 12, str. 14. Historijski arhiv u Zadru. Dokumentat je vrlo trošan i uvršten je pogrešno s još nekima u svezak kneza A. Barozzija.

¹⁰ C. Fisković, Maravićeve arkadne niše u Dubrovniku, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 10, Split 1956, str. 179.

¹¹ Npr. na ciboriju i njegovoj ogradici u korčulanskoj stolnoj crkvi [C. Fisković, o. c. (3), tabla 14—17], na zabatu malog srušenog tabernakula crkvenog muzeja u Korčuli, na gredici smještenoj na oltaru u loži kraj gradske vijećnice u Korčuli. V. sl. Č. M. Iveković, Dalmatiens Architektur und Plastik, Band VI—VIII, Wien 1927, t. 314/c.

nadnevak upućuje nas na pretpostavku da su tri dubrovačke arkadne niše nastale gotovo više od dvadesetak godina nakon majstorova rada u tom apuljskom gradu djelo njegovih zrelih godina, pa će pošiljka u Barlettu biti njegov mladenački rad.

Treba ipak napomenuti da mu je pri dovršetku niša u Dubrovniku pomogao poznati splitski majstor Duje (Rudičić ?), a to se do sada nije znalo.

Ludovik Maravić je naime 29. travnja 1539. godine izjavio u državnoj pisarni da će dovršiti sve tri kamene kapele, ali da bi ih dovršio mora uzeti, da bi mu u tome pomogao, za svog druga majstora Duju, te da će od sada s njim dijeliti novac koji bude za taj posao dobivao, dok svota koja mu je isplaćena za dotadašnji rad pripada samo njemu.¹²

Prema tome vidi se da je i Duje (Rudičić ?) Splićanin, koji bijaše nastanjen u Dubrovniku, radio u renesansnom slogu, što se moglo i pretpostavljati, s obzirom na vrijeme u kojemu je živio.

On je izrađivao klesarske radove i dulje vremena živio u Dubrovniku. Neko vrijeme, upravo dok je radio s Maravićem, bio je unajmio za stanovanje kuću poznatog renesansnog kipara i graditelja Petra Andrijića, i to u svibnju 1539. kada se spominje da je Petar mrtav.¹³ Duje je radio u jednoj od klesarskih radionica koje su se nalazile pod crkvom sv. Sebastijana podignutoj uz crkvu sv. Dominika. Klesao je i izrađivao kamene dijelove kuća,¹⁴ vrata, zidne peći za dvorane i sobe. Bio je imućan i jamčio za rad drugih majstora.¹⁵

U rujnu 1545. godine udružio se s poznatim graditeljem Jerolimom Feliksom Cataneom¹⁶ koji je bio stigao iz talijanskog grada Jakina s kojim su Dubrovčani imali u XVI stoljeću trajne veze. Čini se da su obojica, i Jerolim Jakinac i Duje Splićanin, bili podjednako sposobni, jer su u zajednički rad uložili jednaku svotu novca a i obavezali se da će jednako dijeliti dobit.

12

Die XXXIX aprilis 1539

Ludovichus Marauich de Corzula lapicida dicens se fecisse conventionem cum fratribus monasterii sancti Dominici pro tribus cappellis fiendis in dicta ecclesia de scarpello et jam pars maior earum est facta et habuit partem denariorum pro dictis cappellis et pro eis finiendis accepit in socium et pro socio Duimum de Spalatro ibi presentem et promittentem una cum dicto Ludouicho finire dictas tres cappellas et de denariis in futurum accipiendis a dictis fratribus pro dictis cappellis medietas sit et esse debeat dicti Ludouici altera vero dicti Duimi ita quod omne lucrum sit inter ipsos commune et etiam damnus si quod sequetur. Et de denariis vsque ad presens receptis per dictum Ludouichum pro predictis cappellis ipse Duimus nullam partem in eis habere debeat qui Duimus promisit erunt finite. Renuntiando.

Diversa cancellarie 125 (1538—1539), str. 164. Historijski arhiv u Dubrovniku.

¹³ 20. V 1539.

... et Duimo lapicide habitantibus in domo q. Petri Andrijch lapicide ... Diversa cancellariae 125 (1538—1539), str. 175. Historijski arhiv u Dubrovniku.

¹⁴ C. Fisković, Zadarska renesansna crkva sv. Marije u Zadru, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 10, Split 1956, str. 118.

¹⁵ Ibidem, str. 118, bilješka 55.

¹⁶ Ibidem, str. 118—121. Na str. 19. pogrešno je tiskano: Franom Cataneo umjesto Jerom Cataneo.

Za Jerolima Catanea već smo do sada znali da je radio na palači Frana Gundulića u Ulici sv. Barbare sred Dubrovnika. Ta velika palača svojom je čvrstoćom nadživjela potres 1667. godine, ali je u prošlom stoljeću pri gradnji srpske pravoslavne crkve otkinut njen južni dio, tako da joj je renesansna cjelina okrnjena i skinuta jedna vrata. To se na njenom jugozapadnom uglu jasno vidi.

Sada doznajem da je Jerolim boravio i radio u Korčuli, gdje je 1549. kada se gradila priobalna gradska loža, o kojoj ću doskora pisati, uklesao na njenim stupovima grbove gradskog kneza a izrađivao i kamen za njen pločnik.¹⁷

Dujo Splićanin, Maravićev i Cataneov suradnik, poznat nam je i po drugim svojim radovima u Dubrovniku, u Zadru i u Šibeniku.¹⁸

Maravić se, dakle, našao u krugu poznatih kipara pa je prirodno da je svojim radom prodro i do južne Italije.

O njemu nema za sada mnogo novih podataka. Kao i mnogi ondašnji obrtnici i on je kupovao i prodavao zemlju.¹⁹ Godine 1533. kupio je zemljište u predjelu crkve sv. Luke uz cestu koja iz sela Lumbarde vodi u grad Korčulu.²⁰

U blizini bijahu i kamenarske kućice pa je on klešući kamen mogao nadzirati i svoje vrtove, ne odijelivši se kao ni mnogi njegovi drugovi nikada ni od one male koristi koju im je zemlja davala.

Kao i bezbrojni korčulanski klesari i Ludovik je klesao za kuće, palače i ljetnikovce dubrovačke vlastele i građanske proćeljne dijelove, zidne ukrase i kameni namještaj. Krajem iste 1539. godine, kada je klesao tri spomenute oltarne niše u dominikanskoj crkvi, obavezao se sredinom prosinca da će isklesati i donijeti Klementu Božovu Gučetiću²¹ unutrašnje dijelove njegove palače, i to među ostalim kamene zupce (*cagnoli*), peći²² sagrađene u renesansnom slogu na firentinski način (*ala firentina*), je-

¹⁷ C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV i XVI stoljeća u Dubrovniku, Zagreb 1947, str. 23.

A di detto (15 marzo 1549) per contadi a maistro hieronimo anconitano per aver fato le arme sule colone de la loza L 13 s 16.

... Item di dito (2 avril 1549) per contadi a maistro Gerolimo anconitano per piere de salizo de la loza numero 20 vel. L — 4 s —.

Na gradnji lože radi nekoliko klesara i zidara. Petar de Gersa (iz Cresca? Kršulović?) izrađuje stupove i njihove glavice, a kamen daju, zidaju i klešu pojedine dijelove majstori:

Antun i Bartul Pomenić, Juro Martin Nevoja, Stjepan Čeljubin, Miho Paterić, Antun Antojević, Marko Pavlović, Matio Poscoccia, Antun Kosta, Nikola Glusanovich, Frano i Bartul Karlić, Andrija Pavlović, Marin Sasvić, Josip Andrijić, Ljudevit Karlić, Luka Čundo i Nikola Brisić.

Korčulanski spisi, sv. 889, sveščići 8 kamerlenga Jakova Baranovića. Historijski arhiv u Zadru.

¹⁸ C. Fisković, o. c. (14), str. 118.

¹⁹ Ibid., str. 186.

²⁰ 1533 . . . . in confinio Sancti Luce penes viam civitatis . . . Knjiga bilježnika Iva Goriglavića 1532—1533. Arhiv općine Korčule.

²¹ Diversa cancellariae 126, str. 77, pod 19. XII 1539. Historijski arhiv u Dubrovniku.

²² Kamini su sačuvani u mnogim dubrovačkim renesansnim ljetnikovcima. C. Fisković, Kultura dubrovačkog ladanja, Split 1966.

dan veliki zidni umivaonik za središnju prizemnu dvoranu, saloču s dvije uobičajene kamene police za vješanje i držanje bakrenih posuda za vodu i udubinom za umivanje (*con lavador*), koji se vide u mnogim dubrovačkim,²³ korčulanskim i uopće primorskim gotičkim, renesansnim i baroknim kućama.²⁴

Sesnaestog dana prosinca 1540. primio je Ludovik od Nika Lukina Sorkočevića, dubrovačkog vlastelina, određenu svotu novca za klesarske radove, vrata, prozore i ostalo.²⁵

Po svemu se, dakle, vidi da je on radio različite klesarske radove od kojih mu poznamo vjerojatno najveći: oltarne niše u dominikanskoj crkvi. To djelo svojim plamsavim kasnogotičkim lišćem na vrhu luka postavljenim po uzoru na već spominjane Lukarićevu i Gundulićevu oltarnu nišu još 1538. godine pokazuje kako su utjecaji poznatih ciborija Bonina Milanca i Jurja Dalmatina u splitskoj stolnoj crkvi, sagrađeni u XV stoljeću u cvjetnoj gotici, još uvijek bili prisutni i u dalmatinskoj renesansi. Slično završno, plamsavo, savinuto lišće ponavljat će se i na lukovima malih renesansnih zvonika na preslicu na kapelicama u dubrovačkom kraju u toku XVI pa čak i XVII stoljeća.

Maravić je, dakle, klešući ponajviše ukrašene građevinske dijelove u Dubrovniku, izvezio ih i u Barlettu, pa iako oni nisu u navedenom dokumentu iz 1515. godine spomenuti, ipak se može iz njegova rada zaključiti da to nije bio obični klesani kamen već ukrasni građevni dijelovi u renesansnom slogu s ostacima cvjetne gotike.

On je u lipnju 1534. jamčio skupa s korčulanskim majstorima Petrom de Cherso i Franom Barberićem Bernardu Antunovu Buniću, dubrovačkom vlastelinu, da će mu učiniti i predati u Dubrovniku one radove, među kojima i kamene stupove koje mu je u veljači bio obećao korčulanski klesar Dujam Judičić, ukoliko mu ih on ne dovrši (*tot columnas de scarpello ipsius Duimi quod opus erit et quante sunt necessarie dicto ser Bernardo hic Rhagusij . . .*).²⁶

Ne zna se do kada je Maravić radio. U listopadu 1539. spominje se majstor Nikola pokojnog majstora Ludovika iz Korčule, ali to nije njegov sin, jer je Ludovik Maravić spomenut kao živ, kako vidjesmo, i na kraju 1540. godine, a zatim 1542. pri izradbi jednog stupa za most ili obalu u luci i 1571. pri izradbi četiriju konzola za utvrde. U Korčuli je 1539. zakupljivao manje općinske otočice, zapravo zemljišta ili kamenolome na Planjaku i Pribinjaku a plaćao je i carinu za izvoz kamena.^{26a}

²³ V. sl. Ibidem, sl. 19, 25.

²⁴ V. sl. C. Fisković, Ljetnikovac Hanibala Lucića u Hvaru, Anali Historijskog Instituta Jugoslavenske akademije, VIII—IX, Dubrovnik 1962, sl. 16; C. Fisković, Doprinos za povijest zdravstva u gradu Hvaru, Acta historica medicinae, pharmaciae, veterinae XIII, 2, Beograd 1973, sl. 5; C. Fisković, Spomenici otoka Visa od IX do XIX stoljeća, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 17, Split 1968, sl. na str. 216.

²⁵ Diversa cancellariae 127 (1540—1541), str. 19'. Historijski arhiv u Dubrovniku.

²⁶ Diversa notariae 105 (1537—1539), str. 251. Historijski arhiv u Dubrovniku.

^{26a} adi 27 april 1539 Recevi da magistro Lodovico Maravich per man da (oštećeno) rich Paulovich a conto de scoglio pribignach in libro debitorum a Karta 217 lire cinque soldi oto val 1. 5 s 8.

Krajem prosinca 1518. spominje se i klesar Nikola Antunov Mavoravić koji je skupa s Andrijom Mata Pavlovićem dovezio kamene kanale za općinske radove iz Korčule u Dubrovnik.²⁷ Svi su oni, vjerojatno, članovi iste klesarske obitelji u kojoj se od oca na sina i među rođacima njegovao kamenarski obrt, kao u mnogim korčulanskim rodovima koji su ujedno bili i vlasnici starih kamenoloma na istočnom dijelu otoka.

Korčulanski majstor Frano Bonin izvezio je poput ostalih njegovih mještana kamenara izrađene i ukrašene kamene komade iz starih kamenoloma na otoku Korčuli u Dubrovnik i ostala mjesta.

Krajem ožujka 1575. izradio je za lođu i dvoranu kuće dubrovačkog vlastelina Rafa M. Fr. Gučetića obrađene kamene, i to prema određenim modelima (*iusta modelos*).²⁸

Bio je proširio skupa s ostalim korčulanskim majstorima svoju djelatnost i do Kotora, kada se krajem XVI stoljeća popravljala stolna crkva tog grada. Godine 1587. dovezao je u Kotor zidni vijenac i dijelove nekog luka za tu crkvu.²⁹

Živio je sa svojom obitelji u Korčuli gdje se spominje 1590.³⁰ i 1594. godine, a 1599. bio je zaposlen na izgradnji mola u gradskoj luci skupa s majstorima Mihom Žižom, Franom Vlahotićem, Franom Kostom, Marinom Batohanom, Franom Kriličevićem, Ludovikom Suratovićem i Lukom Pavlovićem.³¹

Korčulanski arhivski spisi, sv. 892, sveščić 6, kamerlenga Ivana Krstitelja Rosanea. Historijski arhiv u Zadru. 6. novembra 1539. Item recevi da magistro Lodovico Maravich a bon conto del datio dele piero come apar in libro debitorum a K. 17 — L 59 s —.

Ibid., sv. 884, sveščić 8.

Item recevi da magistro lodovico Maravich al conto de scoglio plagnach come apar in libro debitorum a K 217 — L 9 s —.

Ibid.

adi 14 april 1542 per contadi deti a magistro Lodovico Maravich per una colona posta in la fabrica de ordene ut supra L 4 s —.

Ibid., sv. 884, sveščić 20 kamerlenga Jerolima Simonetija.

Adi 7 zugnio 1571. adi detto contadi a magistro Nicolo Maravich per quattro modioni qualli disero voler metter alle porte delle bombardiere et questo d' ordene di messer Silvestro Gabrieli come judize, li detti lire doi soldi otto val L. 2 s. 8.

Ibid., sveščić 24, kamerlenga Alvisea Parisa.

²⁷ C. Fisković, o. c. (14), str. 118. Liber pro rebus occurrentibus debitis in notaria pro communi I. str. 169'. Historijski arhiv u Dubrovniku.

²⁸ Diversa cancellariae 165, str. 46'. Historijski arhiv u Dubrovniku.

²⁹ Računska knjiga stolne crkve u Kotoru, I, str. 337.

³⁰ I. IX 1590... maistro Francesco Bonin... Spisi kneza L. Faliera (1590—1592), Korčulanski spisi, sv. 221, str. 213. Historijski arhiv u Zadru.

³¹ juli 1594... maestro Francesco Bonin. Spisi kneza Antuna Leona, Korčulanski spisi, sv. 225. Historijski arhiv u Zadru. O gradnji mola: Korčulanski spisi, sv. 889. sveščić 21 kamerlenga Vicka Ismaelija. Historijski arhiv u Zadru. Suratati se često piše i Suratović pa i pri tom radu na bunarima i izvozu kamena:

10 marzo 1520

Adi detto per contadi a magistro lodovico Suratovic per doi pozaleti ale buze dele cisterne. Lire 10 s —.

Ibid., sv. 887, sveščić iz g. 1519—1520. kamerlenga Nikole Junija.

16 otobre 1579

mi a contadi magistro Ludovicho Suratovich per a bon conto del dacio delle piero Lire 8.

Ibid., sv. 892, sveščić 16.

U kolovozu 1596. spominje se i njegova kćerka Margarita,³² a 1597. posjedovao je imanje u vinorodnom korčulanskom selu Lombardi³³ gdje su imali svoje zemlje i kuće Andrijići, Suratovići, Batokan, Pomenići i ostale klesarske i plemićke obitelji.³⁴

Doznajem da se bio proćuo i u tuđini, i to pri gradnji augustinske crkve i samostana sv. Marije na utvrđenim južnoitalskim otocima Tremimitima. Tamošnjim redovnicima bili su već krajem XV stoljeća poznati graditelji i kipari koji su radili u Dalmaciji. Bili su to Andrija Aleši, poznati učenik i suradnik Jurja Dalmatinca, i podalmatinčeni Nikola Firentinac koji su 1472—1473. godine sagradili renesansno pročelje Svete Marije. Oni su, kako se iz arhivskih spisa vidi, teškom mukom i nakon sudskih rasprava, koje im je odobrio papa Siksto VI, pošto bijahu i varani u isplati, poslije nekoliko godina konačno bili isplaćeni za to svoje djelo.³⁵ Spis o tome sporu jasno odaje poteškoće na koje su graditelji i kipari nailazili da konačno naplate svoj rad. Odlazili su na daleke Tremite i moljakali »uz veliku nevolju i opasnost«, kako izjaviše na sudu, »što znaju spomenuti redovnici i mornari koji su bili s nama«. Ostavljahu svoj posao u Trogiru dolazeći i boraveći zbog naplaćivanja duga u Split, gdje je pravni zastupnik tremitskog samostana, splitski plemić i koljenović Andrija de Madiis, otezao rješavanje tog spora na njihovu štetu.

Pa ipak Firentinčevo i Alešijevo djelo, pročelje i vrata sv. Marije na Tremimitima »tom Montecassinu na otvorenoj pučini«, kako ih nazva Bertaux, doživjelo je i početkom XVII stoljeća pohvalu od tremitskog kroničara,³⁶ a poznato je da je ono vidljiv doprinos renesansi u južnoj Italiji,

³² Knjiga vjenčanih 1593—1664. Župni ured u Korčuli.

³³ 1597. Die Domenico XVI Martij

.... unum petiolum vineae ... in loco vocato Lombarda ... a boria magistri Francisci Bonini ...

Spisi gradskog kneza 9. Barozzija, Korčulanski spisi, sv. 231, str. 135. Historijski arhiv u Zadru. *C. Fisković*, Ivo Lozica, predgovor. Split 1976.

³⁴ 1 novembris 1596

.... magistrum Marin magistri Francisci Battochan taliapetrae ... in Lombarda ... via comunis subtus Mirine .. confinatus cum magistro Vincenzo Suratti ... penes spectabile domino equite Gorigliavich.

8. V 1596. Majstori braća Marko, Frano i Grgur Pomenić kupuju vinograd i ledinu in campo lumbarde loco vocato nad Matulove vracche sive vrtine.

mart 1596

Ivannes Buntlich et Steffanus Butilich consangvinei curcolenses ... dederunt ... domino Josepho Andrijch presenti et ementi viridarios sive hortos positos in Lombarda ... in loco vocato Zaligna sive pischiech ...

Spisi kneza A. Barozzija 1592—1598, Korčulanski spisi, sv. 231, str. 121, 102, 90. Historijski arhiv u Zadru.

A. Rozanović 1571. godine spominje korčulanske ljetnikovce i njihove dvore. *A. Rozanović*, Obrana Korčule, preveo I. Matijaca, Omiš 1971, str. 29, 30. I danas se u Lombardi vide ruševine nekih ljetnikovaca koje je Uluz-Ali srušio i, kako Rozanović piše, zapalio. Vidi o tome i *C. Fisković*, Susret s Ivom Lozicom, Život umjetnosti, u tisku, Zagreb.

³⁵ *P. Kolendić*, Aleši i Firentinac na Tremimitima, Glasnik skopskog naučnog društva, knjiga I, sv. 1 i 2, Skoplje 1925, str. 207; *M. Montani*, Juraj Dalmatinac i njegov krug, Zagreb 1967, str. 72—76.

³⁶ *Ibid.*, str. 76.

koji je stigao s naše obale, jednako kao i crkva sv. Nikole u Mola di Bari, koju su, prema arhivskim spisima koje sam pred desetak godina objavio, zidali šibenski graditelji protomajstor Frano sa sinom Ivanom, nećakom i s Ivanom Korčulaninom sredinom XVI stoljeća.³⁷

Ivan Korčulanin smatran je u talijanskoj povijesti umjetnosti Grkom, iz Krfa, kao Giovanni di Corfù,³⁸ budući da se Korčula u renesansno doba u dokumentima često nazivala Corcyra kao i Krf. Međutim u arhivskom spisu iz Mole di Bari, koji sam objavio, nazvan je jasno »maistro Giovanne de Corcira«, »de Corgira« i »de Corcila«.³⁹

Apuljci, dakle, pa i tremitski redovnici, ne bijahu prestali cijeniti vrsnoću rada dalmatinskih graditelja i klesara ni podatnost i čvrstoću korčulanskog kamena.

Za rad korčulanskog majstora Frana Bonina doznajem iz spisa koji je 7. rujna 1596. godine sastavio korčulanski općinski pisar u svojoj kući u Korčuli pred svjedocima Markom Dentalijem i majstorom Nikolom Tomazovim. Pisar je zapisao u knjigu gradske pisarne na zahtjev Dome-

³⁷ C. Fisković, Naše umjetničke veze s Južnom Italijom, Mogućnosti VIII, sv. 12, Split 1961, str. 12261.

Pored tu spomenutih umjetničkih veza s Apulijom treba dodati i one navedene u: C. Fisković, *Alcuni pittori del cinquecento in Puglia e in Dalmazia* (Nikola Lazanić, A. Rizzo, A. e D. Bizzamano, D. Ateniense) i *K. Prijatelj*, *La pittura neoclassica in Dalmazia e il pittore palermitano Carmelo Reggio*. Oba članka tiskana su u *Momenti e problemi della storia delle due sponde adriatiche*, Lecce 1973, str. 267—286; C. Fisković, *Prilog dubrovačko-dalmatinskim i apuljskim likovnim vezama*, Zbornik za likovne umetnosti, X, jubilarni broj, Novi Sad, 1974, str. 323. U tom članku navedena je dosadašnja literatura o našim umjetničkim vezama s Apulijom. Treba dodati da su iz Brindizija stizali mladići učiti zlatarstvo u Dubrovniku sredinom XVI stoljeća: Die VI aprilis 1551.

Georgius Francisci aurifex sponte et omni miliori modo conduxit et accordavit in famulatum et pro famulo Franciscum Marini de Brundisio presente ac operas suas locantem pro annos octo proxime venturos ad servilia sue artis aurificis...

..... Majstor se obavezao da će učenika hraniti, odijevati i njegovati u slučaju bolesti.

Diversa cancellariae 135, str. 237'. Historijski arhiv u Dubrovniku.

³⁸ M. Garruba, *Serie critica de'sacri pastori baresi*, Bari 1844, str. 858; G. de Santis, *Ricordi storici di Mola di Bari*, Napulj 1880, str. 128; M. Castiglioni, *Puglia*, guida turistica, Milan 1940, str. 259; I. A. Petrucci piše također pogrešno: »La Cattedrale di Mola, intitolata a S. Nicola, fu eretta in forme romaniche sulle vestigia d'un'altra chiesa nella seconda metà del Duecento; ma a mezzo il Cinquecento fu rifatta radicalmente ad opera di tre architetti forestieri, che ci piace ricordare nostri vicini di casa e quasi consanguinei; l'uno, infatti maestro Giovanni, era nato a Corfù, e gli altri due maestro Francesco e suo figlio Giovanni erano nati a Sebenico e lavorarono, come tanti altri, in Puglia.« A. Petrucci, *Cattedrali di Puglia*, seconda edizione, Roma 1964, str. 135.

Slično kao graditelj Ivan Korčulanin i poznati humanist Nikola Petrej bio je smatran Grkom iz Krfa (J. Tadić, N. Petreius rektor dubrovačke gimnazije, Prilozi za književnost, jezik, historiju i folklor, XVIII sveska 1—2, Beograd 1938) dok nisam dokazao da je, kao što su i stariji pisci držali, Korčulanin (C. Fisković, o. c. [17], str. 48, 171; C. Fisković, *Urbanističko usavršavanje Korčule Kanaveličeva vremena*, Zbornik otoka Korčule, 3, Radovi o Petru Kanaveliću, Korčula 1973, str. 74; C. Fisković, o. c. (37), str. 1229 (pogrešno napisan kao Ivan), 1238. Trebalo bi provjeriti nisu li još neke osobe spominjane u povijesti kao Grci iz Krfa, možda, iz Korčule.

³⁹ C. Fisković, o. c. (37), str. 1229.

nika (?) Novella, predstavnika samostana sv. Marije na Tremitima, izjavu majstora Frana Bonina da nije mogao ukrcati svu kamenu građu na samostanski brod, te da će taj teret otpremiti na spomenuti otok na svaki zahtjev redovnika, jamčeći to svom imovinom.

Taj preostali teret koji je bio ostao u Korčuli kod Bonina sastojao se od određene količine tesanog kamena, tri velika stupa i dvadeset četiri mala stupića. To je bio samo ostatak tereta a veći dio bit će da je bio već ukrčan u brod.⁴⁰

Radilo se, dakle, o građevnim dijelovima jedne poveće samostanske zgrade, crkve a vjerojatno i ogradice od stupića neke terase, po svojoj prilici u kasnorenesanskom ili manirističkom slogu, koju će stručnjak, povjesničar umjetnosti ili njen poznavalac, kad posjeti Tremite, vjerojatno prepoznati.

Za sada se tek iz spomenutoga Boninova jamstva može doznati da je on sudjelovao u nadgradnjama slikovitog tremitskog građevnog sklopa u doba manirizma i da su se građevinski dijelovi umjetnički oblikovanih zgrada i krajem XVI stoljeća izvozili s naše na italsku obalu.

⁴⁰ Pro monasterio Ste
Mariae scopuli Tremi
tis cautio
dato in copia

Adi sette settembre 1596

Fatto nella casa dell'habitatione di me canceliero di Corzola presenti messer Marco Dentali e magistro Nicolo de Thomaso testibus pregadi etc. Dove personalmente condotto messer Domenico (?) Novello intervenendo per il convento de Santa Maria de Tremiti prego à me canceliero di far publica nota come non s' havendo poduto cargar tutte le piere sopra il grippo di detta Santa Casa sono rimaste in poter et appresso maestro Francisco Bonin tagiapiera passa quaranta doi di pierre grezze, item colone grande numero tre, et collone piccole numero vinti quattro tutte di raggion del detto convento, presente à cio il predetto magistro Francesco, e le cose predette confessando esser vere promettendo consignar le predette piere e colone à ogni recchiata che li sarà fatta per qualche uno interveniente per la ditta santa casa over monastero di Santa Maria de Tremiti senza exception, ó cavillation alcuna promettendo cosi d'attendere, et osservar sotto obligazione de suoi beni presenti, et futuri, etc.

Spisi gradskog kneza A. Barozzija, Korčulanski spisi, sv. 231, str. 112'. Historijski arhiv u Zadru.

THE KORČULA MASTERS OF THE SIXTEENTH CENTURY
IN APULIA

S u m m a r y

The artistic and cultural links between the seaboard towns of Puglia and Dalmatia in the Middle Ages have been known for quite a time. They have also been dealt with in scientific literature. Some of these works that deal with these links are mentioned in the notes contained in the present article.

Also the Dalmatian town of Korčula maintained those ancient connections with the towns of Southern Italy in the 16th century. In the same century Korčula used to import from Puglia corn and pottery products, especially kitchen pots.

The article deals with a number of brief new documents.

Korčula used to export to Puglia stone from the high-quality quarries on the same island, while some Korčula stone-masons used to go to Puglia to work there, or they would send to that place their own finished stone-mason's products.

Among these Korčula master builders and sculptors we also find Ivan Korčulanin, who, in the middle of the 16th century, in conjunction with builder Frano from the Dalmatian town of Šibenik and his son, built a collegiate school in the South-Italian township of Mola di Bari.

The Italian history of art held the view that Ivan Korčulanin was a Greek. However, the author of the present article has proved that he was a man hailing from Korčula.

The renaissance Korčula sculptor Ludovik Maravić, well known by his works in Dubrovnik, exported in 1515 architectonic parts in stone to Barletta, while Frano Bonin, also a man from Korčula, carved columns and pillars in 1596 for the Monastery of St. Mary in the Tremiti Isles, whence Korčula imported corn in this time. Thus they continued the connections initiated by Andrija Aleši and Nikola Firentinac, who built in the second half of the 15th century the facade of the Church of St. Mary in the Tremiti Isles in renaissance style.